

kleine canon
van Amsterdam
UMC

Amsterdam UMC heeft geprobeerd alle rechthebbenden van de foto's te achterhalen. Heeft u toch een foto aangetroffen waarvan u rechthebbende bent en die zonder uw toestemming gepubliceerd is? Neem dan s.v.p. contact op via communicatie@amsterdamumc.nl.

tekst Communicatie Amsterdam UMC

ontwerp leitmotiv.design, Doornenburg

druk Zwaan Lenoir, Wormerveer

afwerking/singersteek Voetelink, Haarlem

kleine canon van Amsterdam UMC

Voor een gloednieuw universitair medisch centrum heeft Amsterdam UMC een verbazend lange geschiedenis. Logisch: er zijn twee umc's in samengesmolten die elk afzonderlijk al decennialang aan de weg timmerden. Beide voortbouwend op een academisch-medische traditie die teruggaat tot de Gouden Eeuw, en stevig verknoopt met de Amsterdamse stadscultuur.

Uit zo'n geschiedenis een beperkt aantal essentiële momenten kiezen is een hachelijke zaak. In deze 'kleine canon' ligt het accent op gebeurtenissen die nadrukkelijk hebben doorgewerkt in de ontwikkeling van Amsterdam UMC en zijn voorlopers, óf om welke reden dan ook beeldbepalend zijn geweest. Positief dan wel negatief – want overal waar mensen werken worden soms verkeerde inschattingen gemaakt.

Meer dan een eigenzinnig kijkje op de wortels van Amsterdam UMC pretendeert dit kleine overzicht niet te geven. Maar wie weet biedt het aanknopingspunten om elkaar én de organisatie die ons verbindt, een umc om trots op te zijn, nog wat beter te begrijpen.

Chris Polman
voorzitter raad van bestuur Amsterdam UMC

fotoverantwoording

- 1632** Mauritshuis Den Haag, Margareta Svensson
- 1669** Sint Pieters Gasthuys, Stadsarchief Amsterdam
- 1798** Museum Vrolik, Hans van den Boogaard
- 1880** VU Erfgoed en collecties, René den Engelsman
- 1889** Binnenplaats van het Wilhelmina Gasthuis, Rijksmuseum, Amsterdam
- 1932** VU Erfgoed en collecties, René den Engelsman
- 1950** Tekening: Universiteitsbibliotheek VU Amsterdam, PORTRET 2 LIN 001
- 1972** (linksboven) © Leonie van de Mortel (rechtsboven) Afgebeeld: transgenderpionier Aicha Bergamin
- 1983** Stadsarchief Amsterdam
- 1986** Copyright © 2020 Evgeny Savchenko/Shutterstock
- 1994** Copyright © erven Ronald Sweering (l), Folia (r.)
- 1998** Stadsarchief Amsterdam, Martin Alberts
- 2001** Copyright © Siebe Swart
- 2013** Copyright © 2017 posteriori/ Shutterstock
- 2015** BurningArrow Photography

het oerbegijn

1632 | REMBRANDT VAN RIJN SCHILDEERT
DE ANATOMISCHE LES

Met een groep van zeven chirurgijns laat de Amsterdamse anatoom Nicolaes Tulp zich portretteren bij de ontleding van een gehangen misdadiger. Rembrandts 'De Anatomische Les van Dr. Nicolaes Tulp', bestemd voor de gildekamer van het chirurgijns-gilde in De Waag, wordt wereldvermaard. Zo'n viereneenhalve eeuw nadien zal de naam terugkomen in 'De Anatomische Les', de jaarlijkse publiekslezing van het Academisch Medisch Centrum en – vanaf 2018 – Amsterdam UMC. De herinnering aan Tulp blijft bewaard in het logo van Amsterdam UMC.

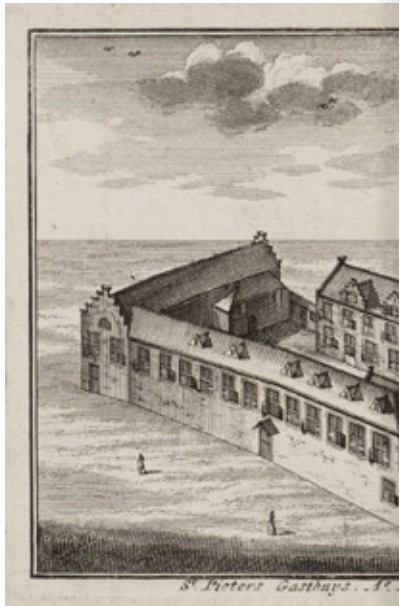
1669 | ACADEMISCHE BEDDEN VOOR BLASIVS

Anatomiehoogleraar Gerardus Blasius krijgt 'drie à vier bedsteden' toegewezen in het Sint Pieters Gasthuys (het latere Binnengasthuis) 'om die te visiteren met zijn discipelen, sonder kosten voor 't Gasthuys'. Met een beetje vrijmoedigheid is die toewijzing te zien als het begin van de academische geneeskunde in Amsterdam.

1798 | HET VROEGSTE MUSEUM VROLIK

In zijn woning aan de Oudezijds Achterburgwal legt Gerardus Vrolik, recentelijk benoemd tot hoogleraar Anatomie, fysiologie en verloskunde, een eigenaardige verzamelwoede aan de dag. Zijn snel uitdijende collectie preparaten, skeletten en anatomische rariteiten verwerft bekendheid als het 'Museum Vrolikianum'. Het anatomische kabinet van Gerardus en diens zoon Willem Vrolik zal de basis vormen voor de befaamde collectie van Museum Vrolik, tot op de huidige dag gevestigd op locatie AMC.

Het Binnengasthuis, van

universitaire
geneeskunde

1877 | AMSTERDAMS EERSTE ACADEMISCH ZIEKENHUIS

Het Athenaeum Illustre, opgericht in 1632, krijgt het recht om doctorstitels te verlenen en mag zich voortaan Universiteit van Amsterdam noemen. In het verlengde daarvan krijgt het Binnengasthuis de status van academisch ziekenhuis. De vreugde bij de UvA-faculteit Geneeskunde is van korte duur. In het snel verouderende Binnengasthuis raken de onderwijsbelangen van jaar tot jaar meer in het gedrang.

den Grimburgwal gezien.

1880 | OPENING VRIJE UNIVERSITEIT

Abraham Kuyper opent de Vrije Universiteit (VU) te Amsterdam en wordt zelf de eerste rector magnificus. Daarmee krijgen de emancipatie van de gereformeerden en hun 'sovereiniteit in eigen kring' steeds nadrukkelijker gestalte. Van meet af aan is duidelijk dat er ook behoefte is aan een medische studierichting op gereformeerde grondslag.

1883 | PIONIERSWERK VAN ANNA REYNVAAN

Verpleegster Anna Reynvaan wordt adjunct-directrice van het Buitengasthuis (het latere Wilhelmina Gasthuis, voorloper van het AMC). Reynvaan zet een verpleegstersopleiding op en ontpopt zich als een stuwende kracht bij de oprichting van de eerste beroepsorganisatie voor de verpleging in Nederland. Bovendien staat ze aan de wieg van 's lands eerste verpleegkundig tijdschrift, de oerversie van het tegenwoordige TvZ.

1889 | RUIM BAAN VOOR HET WILHELMINA GASTHUIS

Op 28 mei 1889 legt de tienjarige, nog niet officieel ingehuldigde koningin Wilhelmina de eerste steen voor het Wilhelmina Gasthuis. Het nieuwe ziekenhuis moet het uitgewoonde Buitengasthuis vervangen. In de jaren twintig van de daaropvolgende eeuw zal het Wilhelmina Gasthuis, inmiddels veruit het grootste ziekenhuis van Nederland, de academische functies van het Binnengasthuis steeds meer overnemen.

1932 | VROUWEN VU-HULP

De eerste VU-busjes worden uitgedeeld. Meer dan 100.000 gereformeerde huisvrouwen (de 'Vrouwen VU-hulp') sparen wekelijks een stuiver of dubbeltje om hun Vrije Universiteit een medische faculteit te kunnen geven.

1950 | VU KRIJGT GENEESKUNDEFACULTEIT

Dankzij een stijgende overheidsbijdrage is de VU eindelijk behoorlijk bij kas komen te zitten. Met vier goedgekeurde hoogleraren komt nu ook de medische faculteit uit de startblokken. Grote animator achter de nieuwe faculteit is Gerrit Arie Lindeboom, telg uit een geslacht van sleutelfiguren binnen de gereformeerde zuil. Hem wordt de leerstoel 'Algemene pathologie, klinische propedeuse en encyclopedie' toevertrouwd.

twee
 academische
 ziekenhuizen
 in één stad

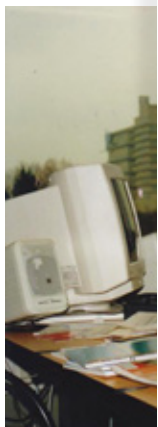
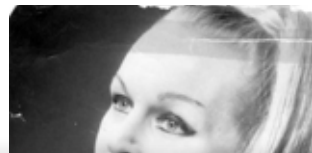

1966 | VU-ZIEKENHUIS GEOPEND

Professor Isaïc Diepenhorst, ARP-minister van Onderwijs en Wetenschappen, opent in Buitenveldert het nagelnieuwe Academisch Ziekenhuis der Vrije Universiteit (AZVU). Er is vanaf 1956 aan gebouwd. Het nieuwe ziekenhuis telt zeven specialismen en voert in zijn vaandel het motto 'Medicina Misericordiae Ministra'. In goed Nederlands: de geneeskunde is de dienaar van de barmhartigheid.

1976 | KUNST VOOR DE NIEUWE BEHUIZING

Inmiddels vallen het Binnengasthuis en het Wilhelmina Gasthuis van ouderdom zo ongeveer uit elkaar. De gemeente Amsterdam neemt serieuze stappen voor een compleet nieuw medisch centrum, dat zowel het klinische als het niet-klinische deel van de geneeskundige activiteiten moet omvatten.

Chirurgiehoogleraar Pim Brummelkamp, verbonden aan het Wilhelmina Gasthuis, ontpopt zich als de stuwende kracht achter de aankoop van kunstwerken en locatie-specifieke kunstopdrachten voor het nieuwe onderkomen. Samen met langdurige bruiklenen zullen ze de basis vormen voor de grootste verzameling naoorlogse beeldende kunst-uit-eigen land die Nederland kent.

Roger Raveel: Tuinmuurtje, rood vierkant en het wit van de leegte (1964)

1972 | SPREEKUR VOOR TRANSGENDERS

Bij de afdeling Interne geneeskunde van het VU-ziekenhuis begint de gepensioneerde endocrinoloog Grad Hellinga een wekelijks spreekuur voor transgenders. Onder leiding van zijn gedreven opvolger Louis Gooren (hier aan zijn werktafel) zal het uitgroeien tot een toonaangevende polikliniek. In navolging van de ziekenhuiscommissie medische ethiek, de eerste in zijn soort binnen Nederland, omarmt de AZVU-directie de behandeling van transgenders als een vorm van barmhartigheid die het ziekenhuis naadloos past.

1983 | ACADEMISCH MEDISCH CENTRUM GEOPEND

In de polder Bullewijk opent het nieuw verrezen AMC officieel zijn deuren. Het Binnengasthuis en het Wilhelmina Gasthuis zijn twee jaar eerder gefuseerd tot het Academisch Ziekenhuis bij de Universiteit van Amsterdam (AZUA), dat nu samen met de UvA-faculteit Geneeskunde wordt gehuisvest onder één dak. Ziekenhuis en faculteit blijven juridisch gescheiden instellingen. Vijf jaar later zal ook het gerenommeerde Emma Kinderziekenhuis, als jongste tak van het AZUA, het complex betrekken.

1986 | BRANDPUNT VAN AIDSBESTRIJDING

De aidsepidemie slaat toe. Het AMC opent een aids-afdeling met 16 bedden onder leiding van internist Sven Danner. Een groep ambitieuze aidsbestrijders van het eerste uur, onder wie naast Danner viroloog Jaap Goudsmit, internist Joep Lange en microbioloog Roel Coutinho, maakt het ziekenhuis tot een internationaal brandpunt van hiv/aids-onderzoek en -behandeling.

1994 | AMC WORDT UNIVERSITAIR MEDISCH CENTRUM

Na jarenlang masseer-, duw- en sleepwerk van RvB-voorzitter Niek Urbanus (boven) en UvA-voorzitter Jankarel Gevers fuseren de besturen van het AZUA en de UvA-faculteit Geneeskunde. Daarmee ontstaat Nederlands eerste universitair medisch centrum, een organisatie waarin onderzoek, onderwijs en academische patiëntenzorg gezamenlijk optrekken.

1998 | GEZONDHEIDSONDERZOEK BIJLMER VLIEGRAMP

In opdracht van de Inspectie verricht het AMC een 'inventariserend onderzoek' naar mogelijke gezondheidsklachten die in verband te brengen zijn met de Bijlmer vliegramp, zes jaar eerder. Psychische klachten worden volop gevonden, maar voor blootstelling aan gevaarlijke stoffen vindt het AMC geen serieus te nemen aanwijzingen. Voor het uitvoeren van een grootscheeps lichamelijk screeningsonderzoek, iets waar de minister van VWS op aandringt, voelt het ziekenhuis daarom niets. Samen met KLM Arbo Services en het OLVG stelt het VU-ziekenhuis zich daarvoor wel beschikbaar.

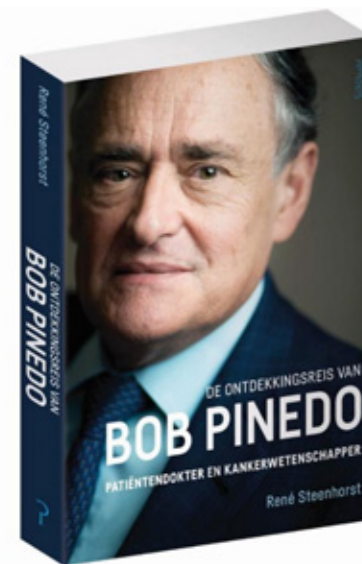
2001 | VERSMELTING AAN DE DE BOELELAAN

De VU-faculteit geneeskunde en het VU-ziekenhuis fuseren tot VU medisch centrum. Ook het Alzheimer-centrum en MS-centrum, eerder ondergebracht bij de Vrije Universiteit, gaan verder onder de vlag van het nieuwe VUmc.

2006 | PINEDO EN HET VUMC CANCER CENTRE

Het VUMC Cancer Center wordt geopend. Initiatiefnemer en drijvende kracht achter dit multidisciplinaire centrum is oncoloog Bob Pinedo, gereputeerd kankeronderzoeker en al sinds 1979 verbonden aan de Vrije Universiteit. Negen jaar eerder heeft diezelfde Pinedo van NWO de Spinozapremie toegekend gekregen. Deze buitengewone eer zal in de loop der jaren nóg twee VUmc-onderzoekers te beurt vallen: kinderneuroloog Marjo van der Knaap (in 2008) en celbioloog annex immunoloog Yvette van Kooyk (in 2019).

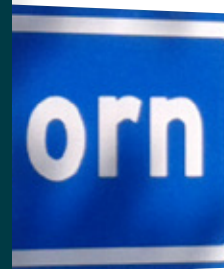

2011 | UMC'S ZOEKEN TOENADERING

De raden van bestuur van het AMC en VU medisch centrum ondertekenen een voorzichtige intentieverklaring: ze gaan onderzoeken hoe de twee ziekenhuizen intensiever kunnen samenwerken.

2012 | OMSTREDEN FILMOPNAMEN OP SPOEDEISENDE HULP

Commotie over binnen de VUmc-muren gemaakte opnamen voor de tv-serie '24 uur: tussen leven en dood'. Voor dit programma zijn patiënten op de Spoedeisende Hulp gefilmd, in sommige gevallen zonder dat ze vooraf om toestemming is gevraagd. In de media wordt het ziekenhuis aan de schandpaal genageld. Drie van de betrokken patiënten doen aangifte wegens schending van het beroepsgeheim. Een geschrokken VUmc-bestuur herzielt het mediabeleid en accepteert een schikking van 50.000 euro.

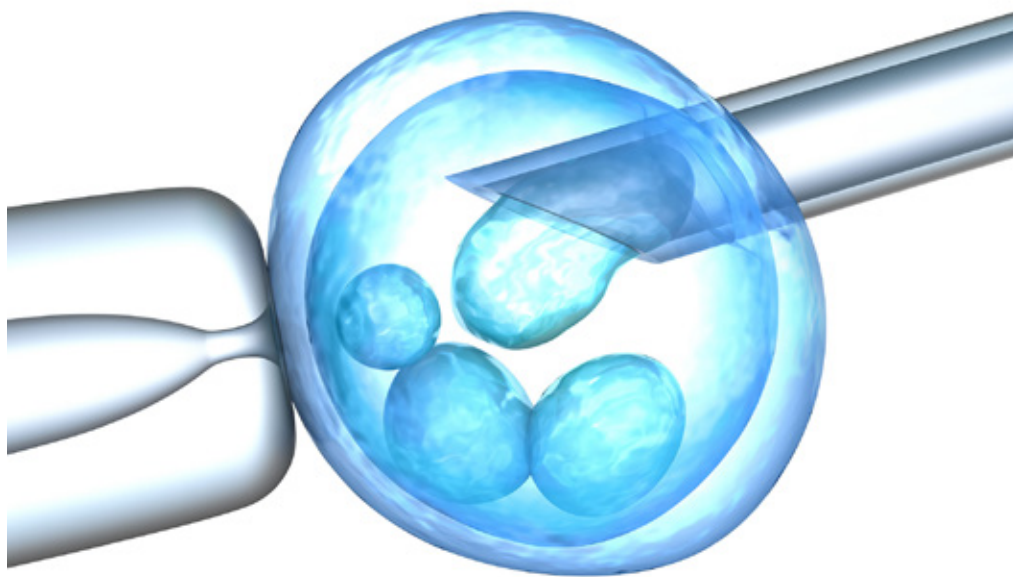

2013 | DE ZAAK TUITJENHORN

In aanwezigheid van een AMC-coassistente voert een Tuitjenhornse huisarts euthanasie bij een patiënt uit, op een manier die tegen de regels indruist. Op haar AMC-afdeling trekt de coassistent aan de bel, waarna de afdelingsstaf zich voor advies tot de Inspectie Gezondheidszorg wendt. De gevolgen zijn dramatisch. Na abrupt te zijn geschorst door de Inspectie maakt de huisarts een einde aan zijn leven. Het AMC krijgt het verwijt aan de tragedie te hebben bijgedragen. Twee maanden later komt het ziekenhuis met excuses: het had contact met de huisarts moeten opnemen alvorens de Inspectie in te schakelen.

2013 | IVF-CENTRUM GOOIT HOGE OGEN

Bij VUmc hebben met IVF behandelde paren de grootste kans op een succesvolle zwangerschap, meldt de Nederlandse gynaecologenvereniging. Per poging is de slagingskans hier 37,2 procent. Ook in volgende jaren blijft het IVF-centrum van VUmc landelijk het hoogst scoren als het gaat om succesvolle zwangerschappen.

2014 | DOOD VAN EEN AIDSEXPERT

Aidsonderzoeker Joep Lange en zijn partner, tevens rechterhand Jacqueline van Tongeren behoren tot de 298 slachtoffers van de vliegcrash in Oekraïne. Hun MH17 is neergeschoten terwijl ze op weg waren naar een internationale aidsconferentie in Melbourne. In Lange, hoogleraar Infectieziekten bij het AMC, verliest de wereld een pionier annex frontrunner in de strijd tegen hiv/aids en andere infectieziekten in Afrika.

2015 | WATERBALLETTEN EN EVACUATIE

Een nabij VUmc gesprongen waterleiding zorgt voor overstromingen op de onderste verdiepingen van het ziekenhuis. Veel cruciale technische voorzieningen, zoals de water- en stroomvoorziening, raken zwaar beschadigd. Noodgedwongen worden 235 klinische patiënten geëvacueerd om in andere ziekenhuizen te worden opgevangen. Het AMC ontvangt ruim honderd VUmc-patiënten, vergezeld van hun verplegend personeel. Een onvoorzien voorproefje van de beoogde integratie.

beste van
twee werelden:
Amsterdam
UMC

2018 | AMC EN VUMC WORDEN AMSTERDAM UMC

De besturen van het Academisch Medisch Centrum (AMC) en VU Medisch Centrum (VUmc) fuseren. In het Theatrum Anatomicum, onderdeel van De Waag op de Nieuwmarkt, wordt het heugelijke samengaan met handtekeningen bekrachtigd. De twee medische centra blijven als afzonderlijke rechtspersonen bestaan, maar de raden van bestuur van beide instellingen omvatten vanaf dit moment dezelfde personen.

2018 | WERELDPRIMEUR VOOR ZIEKENHUIS- APOTHEEK

Op initiatief van ziekenhuisapotheker Marleen Kemper (l.) en internist Carla Hollak gaat de apotheek van Amsterdam UMC zelf een variant namaken van een medicijn voor de zeldzame erfelijke stofwisselingsziekte CTX. Het gangbare middel wordt vanwege een drastische prijsverhoging niet langer vergoed. De wereldprimeur levert ze een miljoenensubsidie van de VriendenLoterij op, waarmee de twee een platform ontwikkelen om medicijnen voor zeldzame ziekten ('weesgeneesmiddelen') beter beschikbaar te maken.

2020 | COVID-19 OVERSPOELT AMSTERDAM UMC

De covid-19-pandemie treft Nederland vanaf 2020 in meerdere golven. Voor de grote stromen patiënten met het uiterst besmettelijke virus worden speciale covid-afdelingen ingericht, terwijl afschaling het devies is voor de reguliere patiëntenzorg. Op de uitpuilende IC's worden tal van zorgmedewerkers ingezet die normaal elders werkzaam zijn.

Buiten de zorgafdelingen is het ziekenhuis tijdens de verschillende golven uitzonderlijk schaars bevolkt, omdat het meeste personeel uit veiligheidsoverwegingen thuis werkt. Op verzoek van de minister van VWS vaccineert Amsterdam UMC zelf ruim 5000 'risico-patiënten'. Ook een groot aantal zorgverleners uit de regio wordt hier geprikt.

